

KONTROL ÖZ DEĞERLENDİRME

Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü de kontrol öz değerlendirmeyi; “Kontrol öz değerlendirme, İç kontrolün etkinliğinin incelendiği ve değerlendirildiği bir süreçtir. Amacı gerçekleştirilmek istenen iş hedeflerine makul güvence sağlamaktır.” şeklinde tanımlamıştır.

Fatih ERKEK
CCSA, CGAP, A3, İç Denetçi,
Sosyal Güvenlik Kurumu

Kontrol Öz Değerlendirme (CSA_Control Self Assessment) çalışması, kurum yöneticilerinden, çalışanlarından (ve iç denetçilerden) oluşan bir grubun, Kurumun risk yönetimi ve kontrol süreçlerinin yeterliliğini değerlendirdiği bir metodolojidir. İlk defa 1987 yılında Kanada’da geliştirilen bu metodoloji özel şirketlerde yaygın bir uygulama alanı bulmuştur. Kontrol sistemlerinin iç ve dış denetçiler tarafından değerlendirilmesiyle yetinmek istemeyen işletmeler, ilgili personellerinin katılımıyla oluşturdukları çalışma grupları vasıtasıyla organizasyonun risk yönetimi ve kontrol süreçlerini öz değerlendirmeye tabi tutmaktadırlar. Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü de kontrol öz değerlendirmeyi; “Kontrol öz değerlendirme, İç kontrolün etkinliğinin incelendiği ve değerlendirildiği bir süreçtir. Amacı gerçekleştirilmek istenen iş hedeflerine makul güvence sağlamaktır.” şeklinde tanımlamıştır.

Bu tanımlamalara göre kontrol öz değerlendirme, genel veya belirli bir konuya ilişkin riskler ile mevcut kontrolleri değerlendirmek ve sonuçlara göre idarelerin amaçlarına ulaşmasını sağlayacak uygun eylem planları geliştirmek üzere, iç denetim faaliyetleri kapsamında olabileceği gibi, iç denetim faaliyetlerinden bağımsız olarak da uygulanabilen bir iç kontrol ve risk değerlendirme yöntemidir. **Öz değerlendirme, risk değerlendirme sürecine kurum yönetimi ve her kademedeki personelin de dahil olmasını ifade eder ve genellikle bu süreç risk ve kontrol konularında yetkin iç denetçiler tarafından desteklenir.**

İç kontrol sistematiği ile 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile tanışan ve kurumsal yönetim süreçlerinin inşaa sürecini yaşayan Türk Kamu Yönetimi açısından kontrol öz değerlendirme, henüz tam anlamıyla içselleştirilmiş bir kavram değildir. Geleneksel yönetim sistemimizde, yönetimin öz değerlendirmesi, genellikle yöneticilerin kişiliklerine sıkı sıkıya bağlı ve sistematik olmayan bir takım süreçlerden ibarettir. Ne var ki küreselleşen yönetim biçimlerinden nasiplenmeye çalışan Türk Kamu Yönetimi düzenlemelerinde de artık Kontrol Öz Değerlendirme ve Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü tarafından sertifikalandırılan Kontrol Öz Değerlendirme Uzmanlığı (CCSA) ile ilgili tanımlamalara rastlamak mümkündür.

18.10.2005 tarih ve 25960 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan İç Denetçi Adayları Belirleme, Eğitim ve Sertifika Yönetmeliği'nin, "Aday Belirleme Sınavı" başlıklı 5. Maddesinin 4. Fıkrasında, "Uluslararası geçerliliği olan CIA (Certified Internal Auditor), CISA (Certified Information System Auditor), **CCSA (Certified Control Self Assessment)** ve CGAP (Certified Government Auditing Professional) sertifikalardan birini almış olanlar, 6 ncı maddedeki şartları sağlamaları ve Kurula gerekli belgeleri göndermek şartıyla, aday belirleme sınavından muaf olup doğrudan iç denetçi eğitimine katılırlar." Hükümü yer almaktadır.

Buna göre; diğer uluslararası sertifikalarının yanı sıra CCSA sertifikası, İç Denetçi olmak isteyenler için, aday belirleme sınavıyla ilgili bir muafiyet sağlamaktadır.

12.07.2006 tarih ve 26226 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, İç Denetçilerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in "Sertifikanın Derecelendirilmesi" başlıklı 29. Maddesinin 2. Fıkrasında "Uluslararası geçerliliği olan CIA (Certified Internal Auditor), CISA (Certified Information System Auditor), **CCSA (Certified Control Self Assessment)** ve CGAP (Certified Government Auditing Professional) sertifikalardan birini alan iç denetçiye bir defaya mahsus olmak üzere bir üst derece sertifika verilir." Hükümü yer almaktadır.

Söz konusu düzenleme ile de CCSA sertifikası, İç denetçi olarak görev yapanlar için sertifika derecelerini, süre ve şartlar bakımından değerlendirmeye tabi tutulmaksızın yükseltmek için bir imkan sağlamaktadır.

İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından yayımlanan Kamu İç Denetim Rehberinde ise; Yönetim tarafından gerçekleştirilen öz değerlendirmelerin, kurumsal yönetim süreçlerinin değerlendirmesine katkı sağlayabileceği, ancak bu çalışmalara güvence sağlanması amacıyla iç denetimin özellikle öz değerlendirme sürecinin etkinliğini değerlendirmesi gerektiği ve iç denetçilerin kontrol öz değerlendirme süreçlerinde kolaylaştırıcı olarak rol alabileceği belirtilmektedir.

2015 yılında kamu işletmelerinin ülke kaynaklarını etkin ve verimli kullanmak suretiyle işletmecilik faaliyetlerini yerine getirmelerini ve kendi değerlerini azami düzeye çıkartmalarını sağlayacak strateji ve yöntemleri belirlemek amacıyla Bakanlar Kurulu tarafından hazırlanan Yatırım ve Finansman Kararının "İç Kontrol Sisteminin Oluşturulması" başlıklı 24. Maddesinin 2. fıkrasında;

"iç kontrole ilişkin olarak.....

ç) yılda en az bir defa ilgili kamu iktisadi teşebbüsü veya bağlı ortaklığa ilişkin kontrol öz değerlendirme yapılmasını sağlamak,

üzere iç kontrol sisteminin oluşturulmasından kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkların yönetim kurulları ile görev ve yetkileri çerçevesinde her düzeydeki yönetici sorumludur. "

Aynı maddenin 5. Fıkrasında ise;

"iç denetçi olarak atanacaklarda, lisans mezunu olma ve en az beş hizmet yılını doldurmalarının yanı sıra Kamu İç Denetçi Sertifikası ve/veya CIA, CISA, **CCSA**, CGAP sertifikalarından birine sahip olma şartı aranır" hükmü yer almaktadır.

Görüldüğü üzere Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarında iç kontrol sistemi kurma sorumluluğuna yönetim kurulları ile her düzeydeki yönetici ortak edilmiş ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek için de bir yöntem olarak yılda en az bir defa kontrol öz değerlendirme yapılması hükme bağlanmıştır. Bunun yanı sıra CCSA sertifikası sahiplerine de (diğer şartları sağlaması halinde) kamu iktisadi teşebbüslerini iç denetçi olarak atanabilme imkanı getirilmiştir.

Tüm bu düzenlemeler birlikte dikkate alındığında, kontrol öz değerlendirme ve kontrol öz değerlendirme uzmanlığı konusunda yönetim sistemimizde bir farkındalık oluştuğunu kabul etmek gerekir. **Popüler siyasetin bir sloganyla "yetmez ama evet" denilebilecek düzeydeki bu düzenlemeler, iyi yönetim ve kurumsal yönetim süreçlerinin oluşturulması yolunda önemli adımlar olarak değerlendirilmektedir.** Bu ilk adımların, idarelerin amaçlarına ulaşmasını sağlamak üzere sistematize edilen iç kontrol süreçlerinin değerlendirerek, iyileştirilmesini sağlayacak, iyi kurgulanmış öz değerlendirme süreçleriyle desteklenmesi durumunda daha büyük adımlara dönüşmesi doğal sonuç olacaktır.

İç kontrol ve risk konularında yetkin ve yeterli bilgiyle donatılmış olan Kamu İç Denetçileri'nin, kontrol öz değerlendirme süreçlerinde ifa edecekleri kolaylaştırıcı rolleri, idarelerin bu metodolojiden azami faydayı elde etmesine yardımcı olacaktır. Bununla sonucu olarak da, temel amacı, idarelerin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek olan iç denetim fonksiyonu da, kontrol öz değerlendirme yaklaşımı ile daha etkin ve verimli bir şekilde icra edilecektir.